

KATARZYNA UJMA-WĄSOWICZ*

TERENY SPORTOWE „SERCEM MIASTA”?
ROZWAŻANIA NA TEMAT WPLYWU WYDARZEŃ
SPORTOWYCH W MIEŚCIE NA JAKOŚĆ
ŚRODOWISKA ZURBANIZOWANEGO

ARE SPORTS AREAS „HEART OF THE CITY”?
DELIBERATIONS ON INFLUENCE OF SPORTS EVENTS
IN THE CITY ON THE QUALITY OF URBANIZED
ENVIRONMENT

Streszczenie

„Serce miasta” to – parafrazując – miejsce, które „tętni życiem”. Bezspornie takim miejscem jest przestrzeń stworzona dla realizacji wydarzeń sportowych. Przestrzeń ta, po pierwsze, służy ludziom – gromadzi sportowców i rzesze kibiców. Często jest także, oprócz swej czytelnej funkcji, ważnym elementem krajobrazu miejskiego. Czasem stanowi nawet ikonę – pomnik w danym mieście czy dzielnicy. Jest wszystkim mieszkańcom znana i łatwo do niej dotrzeć. Do takich obiektów architektonicznych należą budynki hal sportowych, stadiony, nowoczesne obiekty sportu plenerowego, a także place miejskie mające charakter uniwersalny, na których wydarzenia sportowe odbywają się okazjonalnie.

Słowa kluczowe: obiekty sportowe, miejski krajobraz, pomniki architektury

Abstract

"Heart of the city" is – paraphrasing – a place which is "vibrant with life". Unquestionably, the space created for realization of sports events is such a place. Firstly, this space serves people – it gathers sportsmen and the multitudes of fans. Also it is often, apart from its clear function, an important part of urban landscape. Sometimes it even constitutes an icon – monument in a particular city or a district. It is well-known to all inhabitants and it is easy to reach. Such architectural complexes include buildings of sports halls, stadiums, modern outdoor sports facilities as well as city squares of universal character, where sports events take place occasionally.

Keywords: sports facilities, urban landscape, monuments of architecture

* Dr inż. arch. Katarzyna Ujma-Wąsowicz, Zakład Architektury Przemysłowej, Wydział Architektury, Politechnika Śląska.

1. Wstęp

Wiele wydarzeń sportowych przynosi ludziom ogromne emocje. Zdarzają się one zarówno na szczeblu mistrzostw danego kraju, jak i kontynentu czy świata. Łączy je jedno: wiara w zwycięstwo w tej samej mierze zawodników, co kibiców oglądających zawody. Fakty potwierdzają, że sport to w dzisiejszych czasach ogromne przedsięwzięcie. Ujawnia się ono w sferze oczekiwanych wyników, logistyki oraz sprostaniu popularności danej dyscypliny¹. Obecnie trudno sobie także wyobrazić realizację tego przedsięwzięcia bez odpowiednio przygotowanego obiektu, który jest często wizytówką zawodów. Istotą tej wizytówki są zarówno sama forma kubaturowa, jak i funkcjonalność jej otoczenia (dojazdu, parkingów, zieleni towarzyszącej). Między innymi z tego powodu swój udział w tworzeniu obiektów sportowych mają wyróżniający się, a czasem nawet wybitni architekci.

2. Wpływ wydarzeń sportowych na środowisko życia człowieka

Każdy człowiek żyje w mniej lub bardziej określonym rytmie. Dla prawidłowego funkcjonowania psychicznego i fizycznego potrzebuje, trywialnie rzecz ujmując, pracy, relaksu i snu. Sport jest tą sferą życia, którą bardziej kojarzymy z wypoczynkiem niż zawodem, mimo że wymaga od nas zaangażowania, samodyscypliny i tężyzny fizycznej. Miejsca uprawiania sportu czy kibicowania konkretnym drużynom, zawodnikom, klubom są dla wielu ludzi ważnym punktem na mapie codziennego życia.

Regularne ćwiczenia pomagają człowiekowi likwidować zmęczenie psychiczne i stres, podnoszą kondycję i przyczyniają się do likwidacji nadwagi. W sposób naturalny doprowadzają do integracji grupy i zdrowej rywalizacji [5]. Ludzie regularnie uprawiający sport miejsce treningów traktują jak swój azyl, integrują się z nim. Miejsce to nie musi mieć charakteru spektakularnej inwestycji. Dla nich w sporcie najważniejsza jest świadoma walka z własnymi słabościami, a nie ocena otaczającej rzeczywistości².

Inaczej postrzegane są obiekty sportowe z punktu widzenia kibica, szczególnie tego, który pragnie oglądać „na żywo” rozgrywkę na najwyższym szczeblu krajowym i międzynarodowym. Po pierwsze, rangę tego wydarzenia podnosi fakt znalezienia się w obiekcie, który mieści setki, a czasem nawet dziesiątki tysięcy osób. Dla ludzi pragnących uczestniczyć w tego typu wydarzeniach ważne jest zarówno samo zajście, jak i cała jego „otoczka”. Swoją wymowę ma atmosfera sportowego święta – flagi, koszulki, szaliki, pomalowane twarze kibiców, różne efekty dźwiękowe (bębny i trąbki). To wszystko uwzniośla atmosferę, podnosi adrenalinę.

I inny punkt widzenia – niemal każde zawody wysokiej rangi odbywają się na obiektach mających znamiona efektownej architektury. Stadion czy inny znaczący obiekt sportowy jest wydarzeniem samym w sobie, symbolem klubu, odzwierciedleniem kultury i siłą napędową miasta. Wszystko świadczy o jego jakości. Począwszy od formy, poprzez rozwiązania funkcjonalne do kontekstu otoczenia. Taki obiekt powinien być rozpoznawalny z dalekiej perspektywy. Często dominuje nad sąsiadującymi budynkami, jeśli jego otoczeniem jest gęsta zabudowa, a czasem zrównuje się swoimi proporcjami z otaczającą go przestrzenią, jeśli jest zapewniony odpowiedni dystans do jego oglądania i podziwiania.

3. Obiekty sportowe jako niekwestionowany komponent krajobrazu miejskiego

Imprezy o zasięgu międzynarodowym, takie jak Igrzyska Olimpijskie, Mistrzostwa Świata, Mistrzostwa Europy są elementem napędowym do powstawania nowych obiektów sportowych. Współczesne obiekty posiadające widownię są klasycznymi naśladowcami teatru greckiego, zaadoptowanego do naturalnych pochyłości stoków i otwartego na otoczenie, oraz teatru rzymskiego, całkowicie zabudowanego, zamkniętego i rozłożonego wokół głównej areny. Z natury rzeczy zajmują znaczącą powierzchnię, co pozwala określać je mianem istotnych elementów przestrzeni zabudowanej. Przykłady takich obiektów

na całym świecie można mnożyć. Wiele z nich budzi zainteresowanie nie tylko z powodu interesującej formy, ale także np. ze względu na swoją genezę powstawania czy współczesne użytkowanie.

Stadion „Olimpic” w Montrealu (il. 1), choć budowano go specjalnie na XX Olimpiadę Ery Nowożytniej 1976 r., nie udało się ukończyć przed rozpoczęciem igrzysk³. Prace budowlane wznowiono po ukończeniu zawodów. Dzisiaj stadion, który wg projektu francuskiego architekta Rogera Tailliberta miał być obiektem niezadaszonym⁴, ma charakter formy zamkniętej i służy rozgrywkom miejscowej drużyny baseballu oraz okazjonalnym imprezom. „Olimpic” wciąż pozostaje obiektem bardzo interesującym dzięki swej zwartej strukturze i dynamice pochylonej wieży (wysokość 175 metrów, nachylenie 45 stopni), która stała się symbolem miasta [3].

Stadion „Luigi Ferraris” w Genes (il. 2) zrealizowano wg projektu studia Gregotti Associati i określono mianem najbardziej „angielskiego” z włoskich stadionów. Obiekt ma silne konotacje miejskie oraz linearną geometrię rzutu o kształcie prostokąta. Powstał przed Mistrzostwami Świata w 1990 r. i stanowił przebudowę stadionu z lat 30., który nie spełniał już wymogów. Decyzje projektowe uwarunkowane były silnie zurbanizowanym otoczeniem, które obligowało architektów do wstawienia nowej konstrukcji w granicach zajmowanych przez poprzedni obiekt oraz przez rzekę Bosagno w zachodniej części. Rozwiązanie zaproponowane przez studio Gregotti Associati International, zwycięzcę konkursu w 1985 r., zasadniczo likwidowało problemy wynikające z tych ograniczeń i jako bardzo zwarte dyskretnie przystosowało się do tkanki miejskiej dzielnicy Marassi [3].

„Spodek” – w 1959 r. Stowarzyszenie Architektów Polskich ogłosiło konkurs na projekt hali sportowej w Katowicach. Jego zwycięzcą został zespół projektantów z Biura Studiów i Projektów Typowych Budownictwa Przemysłowego z Warszawy, reprezentowany przez architektów Macieja Gintowta i Macieja Krasińskiego. Zaprojektowaną halę widowiskowo-sportową w całości zrealizowano dopiero w 1971 r. Powstała w centrum Katowic, zajmując obszar prawie 9 ha (il. 3). W kompleksie sportowo-rekreacyjnym znajdują się: sztuczne lodowisko, sale gimnastyczne, hotel, restauracja i sauna. Obiekt ten, o bardzo oryginalnej jak na ówczesne czasy formie oraz konstrukcji, uważany jest dzisiaj wraz z pomnikiem Powstańców Śląskich za symbol Katowic [6].

Japońska „Aquarena” w Kioto (il. 4) to duży zespół basenowy, który uzupełnił program powstałych wcześniej terenów sportowych, w tym stadionu lekkoatletycznego. Obiekt wygląda jak zielone wzgórze i użytkowany jest jak park. Zieleń zasadzono nie tylko wokół budynku, ale też na znacznych połaciach dachu. Na zboczu wzgórza zaprojektowano 400-metrową trasę do uprawiania joggingu. W środku budynku znajduje się basen o wymiarach olimpijskich, który zimą przekształcany jest na lodowisko. W obiekcie funkcjonują także baseny rekreacyjne oraz salki fitnessowe. Kompleks ten otrzymał Srebrny Medal na IAKS Award 2005 w kategorii „Baseny i obiekty wellness” [1].

„Westblaak Skatepark” w Rotterdamie (il. 5) autorstwa Dirka van Pejpe ze studia dS + V Urban Planning Services to zrealizowany w 2005 r. teren rekreacyjno-sportowy mający znamiona placu miejskiego. Projekt zdobył nagrodę honorową w drugiej edycji europejskiego konkursu na najlepszą przestrzeń publiczną (*European Prize for Urban Public Space*). Zbudowany został w centrum Rotterdamu, na ulicy o tej samej nazwie i jest największym i najbardziej wszechstronnym skateparkiem w Holandii. Zarówno z racji swojej lokalizacji, jak i funkcji gromadzi rzeszę sportowców oraz widzów. Skatepark ten to znakomity przykład projektu z fantazją, tworzonego przy współpracy jego przyszłych użytkowników. Niekwestionowanym atutem tego rozwiązania jest odzyskanie i ożywienie wcześniej martwej miejskiej przestrzeni [2].

Podobne cechy terenów ożywionych ma „Plac Krakowski” w Gliwicach (il. 6). W 2000 r. na jego terenie wybudowany został wielofunkcyjny obiekt plenerowy, zajmujący ok. 800 m². Obszar ten należy do zasobów gminy i do połowy lat 90. XX w. był miejscem niezagospodarowanym i zaniedbanym. Zrealizowany projekt jest bardzo chętnie odwiedzany przez mieszkańców miejscem. Zawiera różnorodne strefy funkcjonalne, takie jak plac ze sceną i trybunami przeznaczony do organizowania różnego typu imprez (np. co roku organizuje się tutaj zawody koszykówki ulicznej gromadzące średnio 80 zespołów ze

Śląska i okolic), skatepark, alejkę spacerową z urządzeniami do zabaw dla małych dzieci i fontannę. Przestrzenie te umiejętnie powiązano z infrastrukturą towarzyszącą (ogólnodostępnymi toaletami, ławkami, przystankiem autobusowym) [4].

4. Zakończenie

W dobie globalizacji, powszechnym przepływie informacji i komercjalizacji sport stał się prawdziwym towarem. Obiekty z nim związane z racji swej lokalizacji i funkcji są ważnymi elementami kompozycji miejskiej przestrzeni. W czasie imprez sportowych wokół nich gromadzą się setki i tysiące ludzi. Wszelkie funkcje towarzyszące jak handel, gastronomia i inne usługi na tym korzystają. Zatem śmiało można powiedzieć, że teza postawiona w tytule jest prawdziwa. Tereny sportowe mogą być określane mianem „serce miasta”.

Przypisy

- ¹ Udział sponsorów, przekaz medialny, sprzedaż pamiątek.
- ² Autorka artykułu czynnie uprawia sport. Wyrażane opinie są następstwem wnikliwych obserwacji i prowadzonych rozmów z osobami uprawiającymi sport amatorski i zawodowy.
- ³ Stadion nie został oddany do użytkowania na czas zawodów z powodu strajku generalnego, który sparaliżował prace na ok. 5 miesięcy. To na tym obiekcie drużyna Niemieckiej Republiki Demokratycznej pokonała w finale zespół Polski 2:1, zdobywając złoty medal olimpijski w piłce nożnej.
- ⁴ Centralna część stadionu przykryta jest membraną, zawieszoną na 26 kablach przymocowanych do nachylonej wieży. W początkowym okresie mogła się ona otwierać i zamykać w ciągu 25 minut jak olbrzymi parasol, jednak problemy z systemem obsługi spowodowały potrzebę przymknięcia obiektu na stałe.

1. Introduction

A lot of sports events evoke great emotions. This happens on the level of the championships of a particular country, as well as a continent or the world. There is one thing which they have in common: the belief in victory, held among competitors as well as supporters watching the games. Facts confirm that sport is nowadays a huge undertaking. It becomes apparent in the sphere of expected results, logistics and facing up to popularity of a particular discipline¹. Nowadays it is difficult to imagine the realization of this undertaking without a properly prepared sports complex, which gives splendour to the games. It is due to its cubature form itself as well as functionality of its precincts (access road, car parks, greenery). It is one of the reasons why outstanding and sometimes even eminent architects participate in creating sports facilities.

2. The influence of sports events on human life environment

Every man lives in more or less definite rhythm. For normal mental and physical functioning he needs, saying trivially, work, rest and sleep. Sport is the sphere of life which we associate more with rest than with a profession, in spite of the fact that it requires from us involvement, self-discipline and physi-

cal strength. Places of practising sport or supporting particular teams, competitors, clubs are for a lot of people an important point on the map of everyday life.

Regular exercises help the man to eliminate mental weariness and stress, increase physical condition and contribute to getting rid of overweight. In a natural way they lead to group integration and healthy competition [5]. People who regularly practise sport treat the place of trainings as their asylum, they integrate with it. Such a place does not need to have features of a spectacular investment. For them the aware struggle with their own weaknesses, not assessing the surrounding reality², is the most important.

Sports facilities are perceived differently from a point of view of a supporter, especially the one who wants to watch "live" games on the highest national and international level. Firstly, the prestige of the event is raised by the fact of being in the complex which holds hundreds and sometimes even tens of thousands of people. The event itself as well as its whole "background" are important for people arriving to participate in the events of this type. The atmosphere of the sports feast has significant meaning – flags, T-shirts, scarves, supporters' painted faces, different sound effects (drums and trumpets). All this elevates the atmosphere, increases the flow of adrenaline.

And another point of view – almost every prestigious competition takes place in a facility having the hallmarks of impressive architecture. A stadium or another significant sports complex is the event itself, a symbol of a club, a reflection of culture and the driving force behind the city's development. All the elements prove its quality, beginning from a form, through its functional solutions and finishing with the surroundings context. Such a complex should be recognisable from far perspective: it often dominates the neighbouring buildings, if it is surrounded by high-density housing, sometimes its proportions are balanced with the surrounding space if the appropriate distance for its watching and admiring is assured.

3. Sports facilities as an unquestionable element of urban landscape

International events, such as the Olympic Games, the World Championships, the European Championships, are the driving force behind building new sports facilities. The contemporary complexes with a stand are classic followers of the Greek theatre, adopted for natural inclinations of slopes and open on surroundings, and the Roman theatre, completely built-up, closed and laid out around the main arena. Naturally, they cover considerable area, therefore one can describe them as essential elements of built-up space. There are countless examples of such complexes in all the world. A large number of them arouses interest not only because of their interesting form but also because of their genesis or contemporary usage.

The "Olimpic" Stadium in Montreal (ill. 1), although it was being built for the 20th modern Olympic Games, it wasn't finished before the beginning of the Olympics³. After the end of the games the construction works were resumed. Today the stadium, which according to the design by the French architect Roger Taillibert was to be the unroofed construction, has features of a closed form⁴ and it is used for a local baseball team's games and occasional events. "Olimpic" still remains a very interesting complex thanks to its compact construction and the dynamics of the leaned tower (height: 175 metres, inclination: 45 degrees), which has become the symbol of the city [3].

The Stadium "Luigi Ferraris" in Genes (ill. 2) was implemented according to the design by the studio Gregotti Associati and it was described as the most "English" of Italian stadiums. The complex has strong urban connotations and the linear geometry of projection in the shape of a rectangle. The complex was erected before the World Championships in 1990 and was a reconstruction of the stadium from the 30s, which hadn't met the suitable requirements. The designing decisions were conditioned by the strongly urbanised environment, which obliged the architects to place the new construction within the confines of the former complex and the river Bosagno, on the western side. The solution proposed by the studio Gregotti Associati International, the winner of the contest from 1985, basically eliminated the problems resulting from these restrictions, and as very compact, it discreetly adapted to the urban tissue of the Marassi district [3].

"Spodek" (eng. *Spaceship*) – in 1959 the Union of Polish Architects announced the contest for a design of a sports arena in Katowice. Its winner was a group of designers from the Office of Designing a Typical Industrial Construction from Warszawa, represented by the architects: Maciej Gintowt and Maciej Krasiński. The implementation of the sport and entertainment arena design was completed in 1971. It was erected in the centre of Katowice, covering the area of almost 9 ha (ill. 3). The sport and recreation complex includes: an artificial skating rink, gymnasiums, a hotel, a restaurant and a sauna. The complex, which form and construction were very original as for those times, today is considered as a symbol of Katowice, together with the Silesian Insurgents Monument [6].

The Japanese "Aquarena" in Kyoto (ill. 4) is a large swimming pool complex, which completed the programme of sports areas, including the athletics stadium, which had been implemented earlier. The facility looks like a green hill and is used as a park. The greenery was planted not only around the building but also on considerable area of the roof. On the slope of the hill a 400-metre jogging route was designed. Inside the facility there is an Olympic-sized swimming pool, which is transformed into a skating rink in winter. In the complex there are also recreational swimming pools and fitness rooms. The complex won the Silver Medal at IAKS Award 2005 in the category "Swimming pools and wellness facilities" [1].

"Westblaak Skatepark" in Rotterdam (ill. 5) designed by Dirk van Pejpe from the studio dS+V Urban Planning Services is the sport and recreation area implemented in 2005 with features of a city square. The design won an honorable mention in the second European Prize for Urban Public Space. It was built in the centre of the city, on a former street of the same name and it is the largest and the most multifunctional skatepark in the Netherlands. It gathers great numbers of sportsmen and spectators due to its location and the function it fulfils. The Skatepark is a great example of a design with fantasy, created with participation of its future users. The unquestionable advantage of this solution is regaining and reviving formerly lifeless urban space [2].

The "Krakowski Square" in Gliwice has got a similar characteristic of revived area (ill. 6). In 2000 on this area the multifunctional outdoor complex, covering approximately 800 m² was built. The area belongs to the local government's assets and till 1990s it had been undeveloped and neglected. The implemented project is the place willingly visited by the inhabitants. It comprises varied functional zones, such as a square with a scene and a stand destined for organising different kinds of events (e.g. every year the street basketball competition is organized here, in which on average 80 teams, mostly from the Silesia region, participate), a skatepark, an alley with a playground for small children and a fountain [4].

4. Summary

In the era of globalisation, free flow of information and commercialisation sport has become a real good. Sports facilities, because of their location and fulfilled functions, are important elements of urban space composition. During sports events hundreds and thousands of people gather around them. All accompanying functions like trade, catering and other services take advantage of it. Therefore, one can confidently say that the thesis stated in the title is true. Sports areas can be "heart of the city".

Endnotes

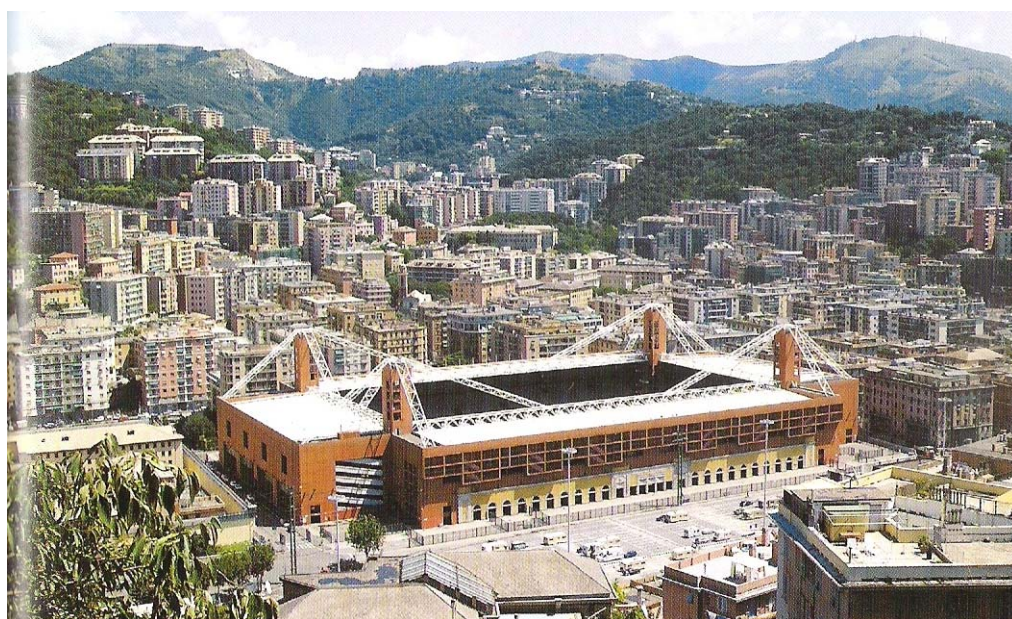
¹ Participation of sponsors, the media, gadget sale.

² The autor of the article actively practises sport. The expressed opinions are result of thorough observation and talks with persons practising amateur and professional sport.

- ³ The stadium was not put into operation for the games due to a general strike, which paralysed the construction works for about 5 months. On this complex the East Germany's football team defeated the Polish team in the final 2:1, winning the olympic gold medal in football.
- ⁴ The central part of the stadium is covered with membrane, suspended on 26 cables attached to the leaned tower. At the beginning it could open and close within 25 minutes like a huge umbrella, but the problems with the control system resulted in permanent covering of the complex.

Bibliografia – Bibliography

- [1] „Aquarena” w Kioto, Japonia, *Architektura & Sport* 4, 1/2007.
- [2] G a v e n t a S., *New Public Spaces*, Octopus Publishing Group Ltd, 2006.
- [3] S p a m p i n a t o A., *Stades du Monde. Sport & Architecture*, Uitgeverij Tectum, Antwerpia 2004.
- [4] U j m a - W ą s o w i c z K., *Sport plenerowy w mieście. Tendencje rozwoju*, Czasopismo Techniczne, z. 9-A/2005, Wyd. Politechniki Krakowskiej, Kraków, 2005, 303-312.
- [5] U j m a - W ą s o w i c z K., *Otwarte tereny aktywnej rekreacji na obszarach zurbanizowanych. Cele i kierunki rozwoju*, Czasopismo Techniczne, z. 1-A/2007, Wyd. Politechniki Krakowskiej, Kraków 2007, 169-174.
- [6] Wolna encyklopedia: www.wikipedia.org.

II. 1. „Olimpic” Montreal, Kanada [3]

III. 1. "Olimpic" Montreal, Canada [3]

II. 2. „Luigi Ferraris” Genes, Włochy [3]

III. 2. "Luigi Ferraris" Genes, Italy [3]

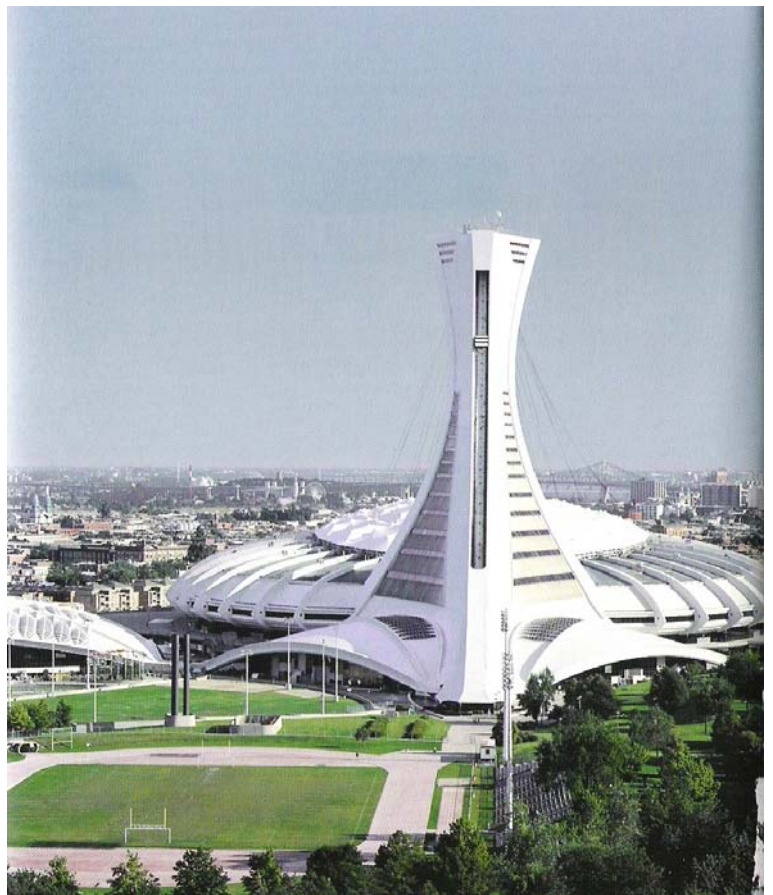
II. 3 „Spodek” Katowice, Polska [6]

III. 3. "Spodek" Katowice, Poland [6]

II.4. „Aquarena” Kioto, Japonia [1]

III. 4. "Aquarena" Kyoto, Japan [1]

II. 5. „Westblaak Skatepark” Rotterdam, Holandia [2]

III. 5. "Westblaak Skatepark" Rotterdam, Holand [2]

II. 6. „Plac Krakowski” Gliwice, Polska [4]

III. 6. "Krakowski Square" Gliwice, Poland [4]